

Oorlog Israël - Gaza

De Amerikaanse president Joe Biden wordt welkom geheten in Tel Aviv.
FOTO GETTY

Hoe sterk zijn de relaties tussen de VS en het Midden-Oosten?

analyse • De oorlog tussen Israël en Hamas zet de bondgenootschappen van de Verenigde Staten in het Midden-Oosten op scherp. Wederzijdse afhankelijkheden in drie blokken.

Daan Marselis

Israël

Op 14 mei 1948 waren de Verenigde Staten de eerste om de staat Israël te erkennen. Beide landen zien zichzelf als 'pionier', volken die een staat vestigden waar niets was. "Totaal incorrect", zegt Erwin van Veen van Instituut Clingendael, wijzend op het lot van indianen en Palestijnen. Religieuze opvattingen en het grote aantal Joden in de VS versterken de relatie.

Op het vlak van defensie krijgt Israël jaarlijks bijna 4 miljard dollar van de Verenigde Staten. Zo helpen de Amerikanen Israël om militair overwicht te houden in de regio. Dat doel is vastgelegd in een langlopend verdrag uit 2018. Israël gebruikt het geld om Amerikaanse wapens te kopen, waaronder voor raketverdediging.

Over het algemeen is het een innige relatie, zegt Van Veen. Als er al kritiek is op de manier waarop Israël omgaat met de Palestijnen komt die doorgaans van de Democraten. Dan

nog blijven concrete gevolgen vaak uit.

Van Veen ziet die loyale houding nu ook in de Amerikaanse reactie op de oorlog tussen Israël en Hamas. Biden stuurt meteen vliegdekschepen. "Daarmee zegt hij in feite: Israël, doe wat je wil", aldus Van Veen. "Pas als het uit de hand dreigt te lopen denken de VS aan de humanitaire dimensie en de mogelijke geopolitieke gevolgen, zoals verstoorde relaties met Arabische partners of zelfs een regionaal conflict."

Jordanië

De relatie tussen de VS en Jordanië is al decennia oud. Mede door Amerikaanse bemiddeling tekende Jordanië in 1994 als tweede Arabische land een vredesakkoord met Israël.

Jordanië speelde voor de VS een belangrijke rol in de *war on terror*, bijvoorbeeld bij het verkrijgen van inlichtingen, zegt Vanessa Newby van Universiteit Leiden. In ruil won het Jordaanse koningshuis aan geloofwaardigheid. De handel tussen beide landen is niet zo groot, of het moet de handel in wapens zijn: het

Saudi-Arabië stelde als voorwaarde dat er een oplossing kwam voor de Palestijnen in Israël

leger van Jordanië is uitgerust met veel Amerikaans materieel. Met name de laatste jaren heeft de relatie tussen de Verenigde Staten en Jordanië knauw op knauw gekregen. De VS gedoogden de extreemrechtse regering van Benjamin Netanyahu. Dat kwam nog bovenop de

vele incidenten bij de Al-Aqsa moskee in Jeruzalem, zoals invallen door de Israëlische politie. De VS hebben dat volgens Jordanië nooit afdoende veroordeeld. Dat steekt extra, omdat de Jordaanse koning Abdullah beschermheer is van die moskee.

De manier waarop Israël omgaat met Palestijnen ligt gevoelig bij het Jordaanse koningshuis, omdat in Jordanië veel Palestijnse vluchtelingen wonen. Om de bevolking niet tegen zich te keren kan koning Abdullah niet al te 'Israël-vriendelijk' overkomen.

Saudi-Arabië

De relatie tussen de VS en Saudi-Arabië zijn rond 2011 verzuurd. Dat was het gevolg van de Arabische Lente, waarbij autoritaire leiders en bondgenoten van de Amerikanen door volksoptstanden het veld moesten ruimen. In de ogen van het Saudi-sche koningshuis toonden de VS zich toen geen loyale partner naar die leiders.

En er is nog een pijnpunt. Onder Barack Obama verlegde Amerika de focus naar Azië, omdat China de

nieuwe strategische concurrent was. Saudi-Arabië had daar veel kritiek op, zeker nadat Amerika, onder Trump, niet voor ze in de bres sprong na Iraanse aanslagen op olie-installaties. De moord op journalist Jamal Khashoggi in Istanbul verstoorde de relatie nog verder.

Als gevolg is Saudi-Arabië zijn diplomatieke betrekkingen ook gaan uitbreiden, door meer samen te werken met China. Dit jaar werkte het onder leiding van China ook aan normalisatie van de relatie met Iran, waarmee Saudi-Arabië al langer in conflict verkeerde. Saudi-Arabië laat zo aan de VS zien dat ze ook alternatieven hebben.

Meest recent probeerden de VS om de relatie tussen Saudi-Arabië en Israël te normaliseren, in navolging van de akkoorden tussen Israël en een aantal kleinere Golfstaten. Saudi-Arabië stelde hiervoor als voorwaarde dat er een oplossing kwam voor de Palestijnen in Israël, terwijl de VS (en Israël) dat juist buiten de deal wilden houden. Saudi-Arabië heeft de onderhandelingen vanwege de oorlog in de ijskast gezet.